

Ældre indvandrere med behov for (hjemme)hjælp

Ældre tyrkere i Danmark modtager ikke så meget hjemmehjælp som andre ældre danskere. De får ofte hjælp fra familiemedlemmer, især døtre og svigerdøtre.

I slutningen af 1960'erne og frem til oliekrisen i 1973 ankom indvandrere til Danmark for at varetage ufaglærte jobs i den hastigt voksende økonomi. En del af disse ankom fra Tyrkiet, hvor mekanisering af landbruget og et højt børnetal fik folk – overvejende mænd – til at søge arbejde langt fra deres hjemegne. Siden er der gået næsten et halvt århundrede, og i dag er mange af disse første arbejdsmigranter og deres ægtefæller blevet folkepensionister: Ankom man som 20-årig i 1970, fyldte man således 65 år i 2015. Dermed skal man fra dansk side i stigende grad forholde sig til, at en del af den ældre (og måske omsorgskrævende) del af landets befolkning, har rødder i lande som Tyrkiet, Pakistan eller det tidligere Jugoslavien. Ud over at sådanne ældre indvandreres kendskab til det danske sprog kan være begrænset, kan de også have andre forventninger og behov i forhold til livet i alderdommen. Denne artikel belyser derfor ældre tyrkeres holdninger til at modtage hjælp i alderdommen fra den danske velfærdsstat.

Indvandrere fra Tyrkiet udgør den største gruppe af ældre borgere med ikke-vestlig baggrund, og disse ældre indvandreres levevilkår er blevet belyst i et nyligt afsluttet forskningsprojekt, udført i et samarbejde imellem professor i psykologi Gretty Mirdal, seniorforsker og økonom Vibeke Jakobsen og cand.mag. Fatma Kücükilyildiz (Liversage & Jakobsen, 2016a; Liversage & Jakobsen, 2016b; Liversage & Mirdal, 2016;¹). Projektet trækker blandt andet på interviews fra 24 hushold, hvor der boede mindst én tyrkisk indvandrer, der var 70-72 år gammel. I ni af husholdene blev en enkelt person interviewet, mens ægtepar blev interviewet sammen i 15 hushold, hvorved vi i alt talte med 39 personer. Kontakt til interviewpersonerne

blev etableret via adresseoplysninger fra Danmarks Statistik, og interviewene blev udført på enten tyrkisk eller kurdiske og efterfølgende udskrevet på tyrkisk. Citater til denne artikel er oversat til dansk af forfatteren og alle navne er anonymiseret med pseudonymer. For at sikre information om relationerne imellem respondenterne citeres ægtepar som fx hhv. "Kerim" og "Kerim's kone".

Tidligere undersøgelser af ældre indvandreres brug af hjælp fra den danske velfærdsstat viser, at ikke-vestlige indvandrere med et lavt kvalifikationsniveau modtager mindre hjælp end ældre majoritetsdanskere. Dette mønster findes, uanset at indvandrernes behov for hjælp må formodes at være større. Skelner man imellem praktisk hjælp (til fx rengøring) og hjælp til personlig pleje, er det især den praktiske hjælp, som etniske minoriteter sjældnere modtager (Hansen & Siganos, 2009; Københavns Kommune, 2013). Også i Holland ses, at ældre indvandrere fra Tyrkiet bruger hjemmehjælp i et langt mindre omfang end ældre hollændere (Denktas, 2011).

En årsag til dette lavere forbrug af hjemmepleje synes at være, at de ældre indvandrere både forventer at få, og ofte også modtager, en del hjælp fra fx børn og svigerbørn. Af hollandske og tyske survey-undersøgelser fremgår det således, at tyrkiske indvandrere har klart højere forventninger til, at børn skal støtte deres gamle forældre, sammenlignet med forventningerne hos majoritetsbefolkningen i indvandringslandene (Carnein & Baykara-Krumme, 2013; de Valk & Schans, 2008; Lorenz-Meyer & Grotheer, 2000). Også internationale værdiundersøgelser viser, at der er forskel på, hvordan man generelt opfatter forholdet imellem generationerne. Danmark er et forholdsvis individualistisk

samfund, hvor 36 pct. af befolkningen er enige i udsagnet: "regardless of what the qualities and faults of one's parents are, one must always love and respect them". I det mere kollektivistiske Tyrkiet er befolkningens tilslutning til dette udsagn hele 86 pct. (Halman et al., 2008, s. 21).

Gamle tyrkere langt fra altid glade for hjemmehjælp

Undersøgelsens 39 respondenter var primært 70-72 år gamle, med et antal ægtefæller der var såvel yngre som ældre. Dermed var mange i starten af halvfjerdserne – en alder, hvor de fleste borgere i Danmark klarer sig selv uden hjælp. For eksempel var det kun cirka syv pct. af de 72-årige, der modtog fast hjemmehjælp i 2012 (Lauritzen, 2014, s. 35). Det var dog tydeligt, at mange af de ældre tyrkere allerede på dette tidspunkt i livet var nedslidte og havde et dårligt helbred – noget, der til dels skyldtes et hårdt liv med ufaglært arbejde, hvor ringe dansk-kundskaber også kunne have gjort dem mere udsatte for fx arbejdsskader (Lewinter et al., 1993; Orrenius & Zavodny, 2009). På baggrund af sådanne helbredsproblemer fortalte flere af de ældre tyrkere om, at de var blevet visiteret til kommunal hjemmehjælp. I forlængelse heraf fortalte flere dog, at de havde takket nej til at modtage denne hjælp. Det gjaldt fx i følgende to hushold, hvor der boede ægtepar med helbredsmæssige udfordringer:

Jeg har ikke villet [have hjemmehjælp]. Så længe jeg kan klare det selv, så længe mine hænder, mine fødder bare så nogenlunde kan bruges, hvad brug er der så for det? Der er folk, som har det dårligere end mig... Jeg laver mad, jeg

klarere tingene... Og jeg har vaskemaskine og opvaskemaskine. De vasker – så det er i orden (Kerims kone).

[Kommunen] fortalte mig, at jeg skulle bruge det [hjemmehjælp]. Men jeg havde det, som om det ikke var fair [fordi andre kunne have mere brug for hjælp]. Det ville også gøre, at min krop ville blive som sten [på grund af mangel på bevægelse]. Jeg begyndte [i stedet] langsomt og forsigtigt at bevæge mig og sagde, at jeg ville gøre det selv. At jeg ikke ønskede [hjælp]. Og det vil jeg virkelig ikke nu. Hvis jeg ikke rører mig, så vil jeg først kække helt til. Jeg sagde også til min mand, at det hjælper på mit helbred. Og min datter, hun kommer ind imellem i weekenderne. Måske hver anden eller tredje uge, og så laver hun en omgang rengøring (Alaattins kone).

Begge disse kvinder fortæller, at de ønsker at klare husarbejdet selv uanset deres helbredsmæssige udfordringer. De begrundes dels dette med, at de ikke ønsker at ligge andre til last, og dels med, at husarbejdet er en måde at bevare indhold i hverdagen og herigennem sikre sig et minimum af fysisk aktivitet.

For Alaattins hustru hører vi endvidere, at en datter sørger for grundigere rengøring med jævne mellemrum. At kunne regne med en sådan familiestøtte medvirker til, at sidstnævnte ægtepar reelt kan fravælge den offentlige hjælp. At voksne døtre (eller sønner) hjælper fast med rengøring, er noget, der kun i begrænset grad finder sted i danske familier. Det ved vi fra surveyundersøgelser, der viser at voksne børn i majoritetsdanske familier generelt ikke mener, at fx rengøring hos gamle forældre er noget, de skal tage på sig (Colmorton et al., 2003). Omvendt fortæller mange af de

ældre tyrkere, at de modtager omfattende praktisk hjælp fra ikke blot deres børn men også fra fx svigerdøtre og børnebørn.

Det er dog ikke kun tilstedeværelsen af et familiemæssigt alternativ, som kan få ældre indvandrere til at fravælge hjemmehjælp. Vi hører også, at den rengøring, den kommunale hjemmehjælp udfører, kan opleves som utilstrækkelig og dermed som noget, man lige så godt kan være foruden. Når man samtidig kan opleve hjemmehjælperens besøg som en forstyrrelse af fremmede folk, der ikke ved, hvordan man bør opføre sig i et tyrkisk hjem, kan man vælge helt at takke nej til denne service. Noget sådan hører vi om fra Reis og hans kone. De har modtaget hjemmehjælp en kort overgang, men har fravalgt denne hjælp igen:

[Kommunen har...] talt med os om, at der skulle komme hjemmehjælper. Men så kommer der en dansker, og laver lidt hist og pist – og det bryder jeg mig ikke om. Jeg vil ordne mit eget selv. Og desuden kommer svigerdøtrene om aftenen og gør rent – eller også gør jeg det selv. Det har jeg det bedre med (Reis).

Enken Arzu har en tilsvarende oplevelse. Hun bliver dog nødt til at tage imod hjemmehjælpen, fordi hun ikke – som Reis – har familie, som kan træde til: To af hendes fire børn døde som unge voksne. Hun havde derfor kun to børn tilbage. Dels en handicappet søn, der var ugift, og hvor der dermed ikke var nogen svigerdatter at trække på. Og dels en fraskilt datter. Sidstnævnte hjalp af og til, men i begrænset omfang, da hun selv havde mange udfordringer at slås med. Arzu fortæller følgende om sin oplevelse med hjemmehjælp:

I disse år ældes den første generation af 'gæstearbejdere', der kom til Danmark fra omkring 1970. Fra kvantitative studier ved vi, at ældre, kortuddannede indvandrere generelt har et lavt forbrug af hjemmehjælp. For at forstå hvad der ligger bag dette mønster, anvender denne artikel interview med 39 ældre tyrkere til at udbygge vores forståelse for ældre indvandreres holdninger til, og brug af, kommunal hjemmehjælp. Interviewene viser, at en del ældre mennesker helst undgår brugen af hjemmehjælp, da denne hjælp anses som forstyrrende, problematisk på grund af sprogproblemer og af utilstrækkelig kvalitet. Muligheden for at fravælge kommunal hjemmehjælp kan betinges af, af de ældre indvandrere i stedet modtager hjælp fra yngre, primært kvindelige, familiemedlemmer. Denne familiære hjælp kan dog betyde, at fx nogle svigerdøtre kommer til at varetage ganske krævende omsorgsopgaver. I nogle familier søger man at integrere ønsket om familiebase-ret hjælp med tilgængelige kommunale strukturer. Dette sker via familiernes ønsker om at få bevilget en 'selvudpeget hjælper', og herigennem at få aflønnet et familiemedlem for at varetage omsorgsopgaver.

Anika Liversage

Ph.d., er seniorforsker på SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Hun beskæftiger sig med etniske minoriteter i Danmark.
 ani@sfi.dk

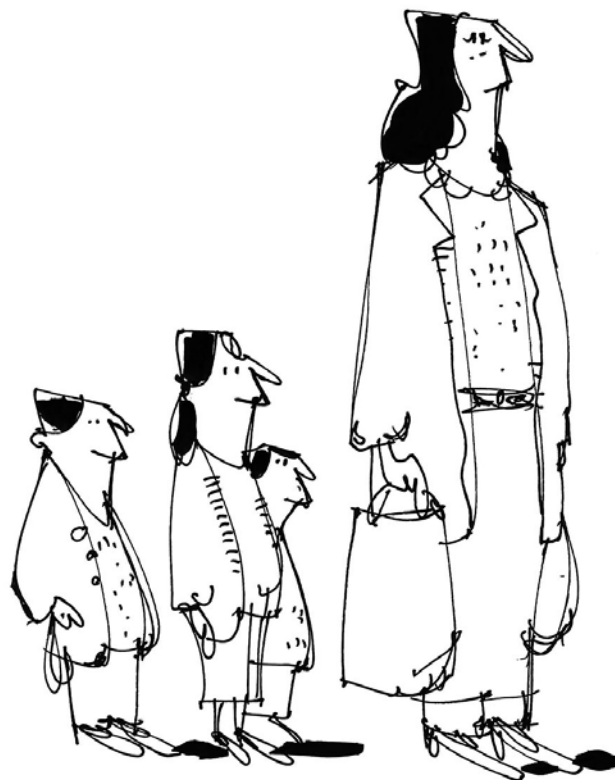
Mit problem er, at jeg ikke kan få mit hjem ordentligt rent. Hjemmehjælperne laver ikke noget som helst. Der kom en i går og gjorde lidt, og gik så igen... Bare de ville gøre ordentligt rent. For jeg skammer mig, når der kommer folk på besøg. Det her sted er ikke i orden... De støvsuger. De gør rent i badet, men de gør ikke ordentligt rent. De kører lige en klud hen over det, og så siger de "det var det", og så går de. Jeg gik ud på badet, og så efter, og der var slet ikke gjort noget. Men jeg ønsker ikke at klage. (Arzu)

Citater som disse refererer dels til en oplevelse af den kommunale hjemmeplejes rengøring som utilstrækkelig efter de ældre tyrkeres standard. På linje hermed kan nævnes en undersøgelse af arbejds- og familieliv blandt danske, tyrkiske, pakistanske og iranske familier i Danmark. Af denne survey-undersøgelse fremgår det, at mænd i alle fire grupper bruger cirka lige meget tid på husarbejde. Blandt kvinderne er der derimod betragtelige forskelle, og danske kvinder bruger klart mindre tid på rengøring, end indvandrerkvinderne gør (Jakobsen & Deding, 2006, s.62). Dermed ser det ud til at være et mere generelt fænomen, at det, der anses for at være en acceptabel 'dansk' rengøringsstandard, ikke anses for god nok blandt mange indvandrere.

Samtidig er det vigtigt, at ens hjem er rent og præsentabelt, især når der – som Arzu fremhæver det – kommer gæster på besøg.

Tyrkiske kvinder kan i den forbindelse risikere at blive genstand for sladder og tab af status i lokalmiljøet, hvis deres hjem ikke lever op til en given rengøringsstandard (Erman, 2001).

Samtidig prøver Arzu dog ikke at få

Svigerdøtre i indvandrerfamilier kan være belastede af omsorgsarbejde.

hjemmehjælperen til at gøre bedre rent ved fx at klage; noget, som mere ressourcestærke ældre borgere måske havde forsøgt sig med. Ud over for dårlig rengøring hører vi også om utilfredshed med hjemmehjælperne, der ikke tager skoene af, når de går ind i lejlighederne, hvilket man forventes at gøre i et tyrkisk hjem. Med dårlig kommunikation, såvel af sproglige årsager, som fordi de ældre tyrkere er uvante med hjemmehjælp som fænomen, lader det ikke til, at de får fortalt hjemmehjælperen om det, de oplever som problematisk.

Hvor meget muligheden for kommunikation kan betyde, hører vi om fra Arzu. På linje med størstedelen af de interviewede kvinder har hun aldrig gået i skole. Dette stemmer overens med, at størsteparten af kvinder i Tyrkiet, der er lige så gamle som Arzu, aldrig fik nogen skolegang (Liversage & Jakobsen, 2016a). Arzu's manglende skolekundskaber har givet hende et meget dårligt udgangspunkt for at lære dansk, som hun stort set ikke behersker. Dermed kunne Arzu ikke kommunikere særlig godt med sine hjemmehjælperne, indtil der en dag skete følgende:

På et tidspunkt kom der en tyrkisk pige [som hjemmehjælp], og hun var rigtig god... Vi kunne rigtig forstå hinanden, og

hun gjorde også ordentligt rent. Men om hun nu er begyndt på skole, eller hvad hun er, det ved jeg ikke [for hun kommer ikke mere] (Arzu).

En overgang kunne Arzu dermed både tale med sin hjemmehjælper og modtage en hjælp, der stemte godt overens med hendes forventninger til rengøring. Til Arzus fortrydelse var dette dog ikke et varigt arrangement, og efter en kort periode var det atter danske hjemmehjælperne, som hun fik på besøg.

Mulighed for selvudpeget hjælp i hjemmet

Når nogle af de ældre tyrkere er i stand til at afvise at modtage hjemmehjælp, hænger det også sammen med, at de kan få hjælp fra familien, som vi fx hører om fra Reis. Han havde tre børn – to sønner og en datter – der alle var gift og boede i nærheden af Reis og hans kone. Dermed var der to svigerdøtre i nærheden, og det lod til i høj grad at være disse to kvinder, der stod for rengøringen.

En anden svigerdatters store indsats fandt sted hos Sürreya, en ældre kvinde med dårligt helbred. Sammen med sin mand boede Sürreya hos sin søn og dennes kone og børn – altså i en udvidet fami-

lie. Under interviewet kom svigerdatteren hjem fra arbejde og fortalte i den sidste del af interviewet følgende om sin svigermor:

Vi var jo ikke i stand til at få [Süreyya] op og ned [fordi hun er syg]. Så [kommunen] ville sende nogen – var det en eller to gange om ugen – for at bade hende. Men uanset hvad de foreslog hende, så sagde hun, ”Det gør min svigerdatter; det gør min svigerdatter”. Damen [fra den kommunale hjemmepleje] kom 2-3 gange, men min svigermor brød sig ikke om hende. Og så sagde hun [Süreyya], at hun [hjemmehjælperen] ikke skulle komme mere [Süreyyas svigerdatter].

På grund af sin svigermors afvisning af hjælp fra kommunen var det altså alene svigerdatteren, der – ud over at have egne børn og et arbejde – stod med ansvaret for fx at bade sin funktionshæmmede svigermor. At svigerdøtre i indvandrerfamilier med ældre medlemmer kan være ganske belastede af omsorgsarbejde, fremgår også af nogle sundhedsprofessionelles oplevelser [Københavns Kommune, 2013].

Udfordringer med at ønske hjælp fra familien i et samfund, hvor alle – også kvinder – forventes at være på arbejdsmarkedet, fandt i nogle familier en løsning via

brugen af den velfærdspolitiske ordning, der kaldes ”selvudpeget hjælp”. Dansk lovgivning (§94 i Serviceloven) giver nemlig ældre borgere med ret til hjemmehjælp mulighed for at få denne hjælp udført af en personligt udpeget hjælper, der aflønnes af kommunen for sit arbejde. Kommunen skal godkende hjælperen og bestemmer indhold og omfang af hjælpen. Tal fra Københavns Kommune viser, at etniske minoritetsfamilier i klart højere grad end danske familier anvender denne mulighed: Af de cirka 315 borgere, der i 2015 havde ansat en selvudpeget hjælper, vurderes det, at godt halvdelen har en anden etnisk baggrund end dansk (Københavns Kommune, 2015, s.22). En rundringning til Århus, Odense, Ishøj, Rødovre og Glostrup kommuner i juni 2016 viser tilsvarende, at selvudpegede hjælpere hyppigere forekommer blandt etniske minoriteter end blandt majoritetsdanskere. Kommunerne anslår således, at mellem 50 og 80 pct. af de selvudpegede hjælpere har anden etnisk baggrund end dansk.

Brug af denne ordning er altså en måde, man i familier kan bygge bro imellem forventninger til hjælp fra familien (som den hyppigt finder sted i oprindelseslan-

det), og de samfundsmæssige strukturer i det land, man bor i. Også udenlandske studier viser, at immigrantfamilier kan flette familiær omsorg for gamle familiedlemmer sammen med værtslandets ordninger i forhold til hjælp i hjemmet og dermed gøre det muligt at tilgodese såvel værtslandets forventninger til en høj beskæftigelsesgrad (der også er økonomisk nødvendig), og oprindelseslandets forventninger til familiær omsorg (Lan, 2002).

I Süreyyas familie havde man tænkt sig at søge kommunen om at få svigerdatteren ansat efter §94. Et ægtepar, der havde fået bevilget en sådan ”selvudpeget hjælper”, var Yasar og hans kone. Parret boede alene og døjede med flere alvorlige helbredsproblemer. De havde fået lov at ansætte deres yngste datter, der boede tæt på dem, som hjælper:

For tre-fire måneder siden gav de os vores yngste datter [som hjemmehjælper]. Nu kommer hun her. Hun laver vores mad, ordner vores rengøring og vores vasketøj og den slags... Men hvad der sker om tre-fire måneder, det ved vi ikke. Vil de blive ved med at give hende, eller ej? (Yasar).

“

En årsag til et lavere forbrug af hjemmepleje synes at være, at de ældre indvandrere både forventer at få, og ofte også modtager, en del hjælp fra fx børn og svigerbørn. Samtidig anses hjemmeplejens rengøringsstandard ikke som tilfredsstillende. Endvidere kan et nej tak bunde i et ønske om ikke at ligge nogen til last og at holde sig i gang i hverdagen.

På den ene side syntes denne ansættelse af datteren – i hvert tilfælde fra det ældre ægtepars perspektiv – at være en god ordning. Man må også formode, at datteren (der inden ordningen blev igangsat, også havde hjulpet i betragteligt omfang), var glad for at få løn for noget af det omfattende omsorgsarbejde, hun ydede. Samtidig lod der dog til at være stor usikkerhed forbundet med arrangementet: Aftalen med kommunen var tidsbegrænset, og usikkerheden om, hvad der skulle ske, når aftalen udløb, gik parret på. Uanset hvad havde parret dog – i hvert fald i en periode – fået en løsning, der kombinerer ressourcer fra offentlig dansk ældreomsorg med familiære kræfter.

Et andet par (Dursun og hans kone) fortalte, at de havde ansøgt kommunen om at få et barnebarn ansat som selvudpeget hjælper, men at de havde fået afslag. Vi kender ikke de nærmere detaljer om

Aftalen med kommunen var tidsbegrænset, og usikkerheden om, hvad der skulle ske, når aftalen udløb, gik parret på. Uanset hvad, havde parret dog – i hvert fald i en periode – fået en løsning, der kombinerer ressourcer fra offentlig dansk ældreomsorg med familiære kræfter.

dette afslag. Af Københavns Kommunes Integrationspolitik (2015-2018) står der, at der... "er en stor risiko for, at borgere med selvudpeget hjemmehjælp ikke på samme måde bliver integreret i det rehabiliterende arbejde og dermed ikke hjælpes til at klare sig selv bedst muligt." (Københavns Kom-

mune, 2015, s. 22). En sådan kommunal oplevelse af nogle problematiske aspekter ved selvudpeget hjemmehjælp kan derved ligge til grund for afslag på brug af denne ordning.

Sammenfatning

Forskning viser, at især ikke-vestlige indvandrere med lave indtægter – som gruppen af tyrkere tilhører (Liversage & Jakobsen, 2016b) – har et lavt forbrug af kommunal hjemmepleje (Hansen, 2014). Interviewene bag denne artikel peger på, at en årsag til et lavere forbrug af – især praktisk – hjemmehjælp blandt disse ældre indvandrere kan skyldes en uvilje imod at modtage denne form for hjælp. Denne uvilje kan udspringe af en række forhold: Sproglige problemer, utilfredshed med rengøringsstandarder og/eller med hjemmehjælpernes kendskab til hjemmets kulturelle koder. Disse forhold kan også

spille sammen, så et begrænset kendskab til dansk afholder ældre indvandrere fra at gå i dialog om at få ændret hjemmehjælpen til noget, der er mere tilfredsstillende for dem.

Når ældre indvandrere afviser at modtage hjemmehjælp, som de ellers er visiteret til, kan det også skyldes stærke ønsker om at klare sig selv

mest muligt og ikke ligge nogen til last. Endelig hænger de konkrete muligheder for at afvise hjemmehjælpen sammen med afgang til en alternativ form for hjælp fra yngre familiemedlemmer, der bidrager med den praktiske hjælp. De fleste voksne majoritetsdanske børn mener derimod

ikke, at de har ansvar for den slags hjælp (Colmorten et al., 2003).

I en del tilfælde gives de voksne børns hjælp uformelt. Der er dog også en mulighed for at aflønne fx familiemedlemmer, hvis de yder en hjælp, som den kommunale hjemmehjælp ellers skulle have stået for. Der er nemlig i dansk sociallovgivning en ordning ved navn "selvudpeget hjælper", hvor man kan søge om løn fra kommunen til, at en hjælper (fx en datter eller svigerdatter) varetager bestemte omsorgsopgaver. Denne ordning er dog ikke særlig udbredt, blandt andet fordi en del kommuner er tilbageholdende med at bevilge "selvudpegede hjælpere".

Samtidig rejser en eventuelt udvidet brug af denne velfærdspolitiske ordning spørgsmål i forhold til de "selvudpegede hjælpere" interesser. Uanset at denne ordning kan nedbringe belastningen på fx en datter eller en svigerdatter, der i forvejen varetager mange omsorgsopgaver, kan ordningen også være bevarende for dynamikker i etniske minoritetsfamilier, der – fx i et ligestillingsperspektiv – kan anses for problematiske. Mulighederne for brug af ordningen om selvudpegede hjælpere er dermed ét eksempel på de problemstillinger og dilemmaer, som kan opstå, efterhånden som indvandrere ældes inden for den danske velfærdsstat.

Referencer

Carnein, M. & Baykara-Krumme, H. (2013). Einstellungen zur Familialen Solidarität im Alter: Eine vergleichende Analyse mit Türkischen Migranten und Deutschen. *Zeitschrift für Familienforschung – Journal of Family Research*, 25(1), s. 29-52.

Colmorten, E., Hansen, E.B., Pedersen, S., Platz, M. & Rønnow, B. (2003). *Den ældre har brug for hjælp. Hvem bør træde til?*

En rundringning til fem kommuner viser, at den kommunale ordning med selvudpegede hjælpere hyppigere forekommer blandt etniske minoriteter end blandt majoritetsdanskere. Brug af denne ordning er en måde, man i familier kan bygge bro imellem forventninger til hjælp fra familien (som den hyppigt finder sted i oprindelseslandet), og de samfundsmæssige strukturer i det land, man bor i.

København: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.

Deding, M. & Jakobsen, V. (2006). *Indvandreres arbejdsliv og familieliv*. København: Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denktas, S. (2011). *Health and Health Care Use of Elderly Immigrants in the Netherlands – a comparative study*. Ph.d.-afhandling. Department of Health Policy and Management, Erasmus University Rotterdam.

de Valk, H.A.G. & Schans, D. (2008). 'They ought to do this for their parents': Perceptions of filial obligations among immigrant and Dutch older people. *Ageing and Society*, 28(1), s. 49-66.

Erman, T. (2001). Rural migrants and patriarchy in Turkish cities. *International Journal of Urban and Regional Research*, 25(1), s. 118-133.

Halman, L., Inglehart, R., Diez-Medrano, J., Luijckx, R., Morena, A. & Basanez, M. (2008). *Changing Values and Beliefs in 85 Countries: Trends from the Values Surveys from 1981 to 2004*. Leiden: Brill Publishers.

Hansen, E. B. (2014). Older immigrants' use of public home care and residential care. *European Journal of Aging*, 11(1), s. 41-53.

Hansen, E. B. & Siganos, G. (2009). *Ældre danskernes og indvandreres brug af pleje- og omsorgsydelser*. København: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.

Københavns Kommune (2013). *Ulighed i omsorg? Undersøgelse af ældre etniske minoritetsborgeres brug af sundheds- og omsorgstilbud i Københavns Kommune*. København: Strategi og Analysestab, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Københavns Kommune.

Københavns Kommune (2015). *Integrationspolitik 2015-18 – social mobilitet og sammenhængskraft*. København: Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Københavns Kommune.

Lan, P.C. (2002). Subcontracting Filial Piety: Elder Care in Ethnic Chinese Immigrant Families in California. *Journal of Family Issues*, 23(7), s. 812-835.

Lauritzen, H. H. (2014). *Ældres ressourcer og behov i perioden 1997 – 2012. Nyeste viden på baggrund af ældredatabsen*, 14:10. København: Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Lewinter, M., Kesmez, S. S. & Gezgin, K. (1993). Self-reported health and function status of elderly Turkish immigrants in Copenhagen. *Scandinavian Journal of Social Medicine*, 21(3), s. 159-163.

Liversage, A. & Jakobsen, V. (2016a). *Ældre fra Tyrkiet – hverdagsliv og vilkår*. Roskilde: Roskilde University Press.

Liversage, A. & Jakobsen, V. (2016b). "Unskilled, Foreign, and Old – A Life Course Perspective on Immigrant Poverty". *GeroPsych – the Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*, 29(2), s. 93-103.

Liversage, A. & Mirdal, G.M. (2016). "Growing old in exile – a longitudinal study of migrant women from Turkey". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(2), s. 287-302.

Lorenz-Meyer, D. & Grotheer, A. (2000). Reinventing the generational contract: Anticipated care-giving responsibilities of younger Germans and Turkish migrants. I: Arber, S. & Attias-Donfut, C. red., *The Myth of Generational Conflict. The family and state in ageing societies*. London: Routledge, s. 190-208.

Orrenius, P. M. & Zavodny, M. (2009). Do immigrants work in riskier jobs? *Demography*, 46(3), s. 535-551.

Note

(1) Forskningsprojektet "Indvandrere og alderdom" blev støttet økonomisk af VELUX FONDEN.